

НАПРЯМ 1. ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА, ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Донченко О. П.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри теорії права та прав людини

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Миронюк О. І.

кандидат юридичних наук,

асистент кафедри теорії права та прав людини

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

м. Чернівці, Україна

«ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ» ЧИ «ГЕНДЕРНА ДИСКРИМІНАЦІЯ»: УЗГОДЖЕННЯ ТЕРМІНІВ

«Права жінки – права людини». З таким гаслом жінки майже усього світу увійшли в ХХІ століття. Водночас нерівність жінок у багатьох сферах суспільного життя складалася протягом історичного розвитку цивілізації, існує об'єктивно, значною мірою вкоренилася в суспільну свідомість. Відповідні передумови нерівності не є винятком і для України, яка зазнала істотного впливу різних моделей організації державного й суспільного життя.

Поняття «гендерна нерівність» на сьогодні може стосуватися представників обох статей. Воно не є офіційно визначеним, з точки зору формальної логіки перебуває у відношенні суперечності до «гендерної рівності» і по суті заперечує ознаки останнього.

Антиподом «гендерної рівності» на законодавчому рівні є «гендерна дискримінація», точніше «дискримінація за ознакою статі». Визначення поняття містить стаття 1 Закону України

«Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок»: «дискримінація за ознакою статі – дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків». Серед основних напрямів державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків зазначено недопущення дискримінації за ознакою статі (стаття 3 вказаного Закону). Зокрема, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини має повноваження у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (стаття 9 Закону) – розглядати скарги на випадки дискримінації за ознакою статі; у щорічній доповіді висвітлювати питання дотримання рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [3].

Як слушно зазначає Т. Марценюк, гендерна дискримінація у будь-якій соціальній сфері (як публічній, так і приватній) та у будь-якому інституті (від сім'ї до політики) є важливим питанням, яке в демократичному суспільстві має вирішуватися на державному рівні [1, с. 5].

Натомість, незважаючи на наявність чинного національного законодавства про рівні права та можливості жінок і чоловіків, участь України в міжнародних угодах, реалізація гендерних перетворень відбувається повільно або ж і зовсім гальмується на рівні керівників різних рівнів. Емпіричним підтвердженням цього можуть слугувати показники міжнародних звітів та соціологічних досліджень.

У щорічних міжнародних звітах, які присвячено тематиці забезпечення гендерної рівності зустрічається поняття «гендерний розрив», яке за змістом теж є наближеним до «гендерної нерівності». Наприклад, у Звіті з глобального гендерного розриву 2021 р. (Global Gender Gap Report 2021), що готується Світовим економічним форумом (World Economic Forum), вимірюється величина гендерного розриву (gender gap) між чоловіками та жінками за чотирма показниками: економічна участь та можливості, реалізація в освіті, здоров'я та життєзабезпечення, розширення прав та можливостей у політиці.

У 2021 році Україна посіла 74 місце з 156 досліджуваних країн, опустившись у порівнянні з 2020 роком на 15 позицій. При цьому свій найнижчий бал Україна отримала за гендерний розрив у політичній сфері – 103 місце, яке майже наближається до суцільної гендерної нерівності [5, с. 381].

У межах гендерно орієнтованого підходу гендерний розрив визначається як різниця між жінками і чоловіками в будь-якій сфері, що стосується ступеня їх участі, доступу до ресурсів, розміру винагороди, реалізації прав, повноважень та впливу, а також використання благ і переваг [2, с. 5].

В окремих сферах суспільного життя використовується поняття «гендерна сегрегація», як-от: «гендерна сегрегація праці – нерівномірне розподілення чоловіків і жінок у економіці, через що в окремих професіях чи окремих економічних галузях переважають чоловіки або жінки» [4, с. 67].

Отже, терміно-поняттями «гендерна нерівність», «гендерна дискримінація», «гендерний розрив», «гендерна сегрегація» по суті відображаються однакові або подібні явища. В Україні такими явищами є низький рівень представленості жінок у суспільному та політичному житті. Як наслідок, жінки мають обмежені можливості впливати на прийняття рішень, що стосуються їхнього життя, життя їхніх громад та всієї країни. Значною проблемою є стійкість стереотипів щодо розподілу ролей чоловіків і жінок у суспільстві та сім'ї. Актуальним є збереження нерівномірного розподілу на ринку праці. Важливою проблемою є діагностика утисків у сімейному житті (у т. ч. випадки насильства), на роботі та у суспільстві. Досліджуючи прояви гендерної нерівності за ознакою статі в суспільстві, а також її форми і масштаби в сучасній Україні, можна зробити висновок, що наявність такої нерівності є проявом не тільки збереження патріархальних традицій та гендерних стереотипів в суспільстві, але й відсутності уніфікації правничої термінології, єдності у використанні і застосуванні правових норм та здійсненні організаційно-управлінських заходів. Саме на подолання цих негативних явищ і має бути спрямована сучасна гендерна політика в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація : посібник для експертів і експерток аналітичних центрів. К., 2014. 65 с.
2. Порадник щодо застосування гендерно орієнтованого підходу в окремих галузях / Т. Іваніна, О. Кисельова, М. Колодій та ін. Київ : Віваріо, 2020. 48 с.
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. Дата оновлення: 07.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text>
4. Словник гендерних термінів / Укладач З. В. Шевченко. Черкаси : видавець Чабаненко Ю., 2016. 336 с.
5. The Global Gender Gap Report 2021. Geneva: World Economic Forum, 2021. 404 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf

Степенюк О. Г.

аспірант кафедри теорії права та прав людини

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

ГЕРМАН ДАУБЕНШПЕК І РЕЛЯЦІЙНА ТЕХНІКА: МНЕМОТЕХНІЧНІ ПРАВИЛА ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ЕКСПЕРТНОГО СТИЛЮ

Право і юридична наука Німеччини і України мають тісні зв'язки. Можна нагадати хоча б про магдебурзьке право в першому випадку і пандектистику в другому. Проте існують й такі аспекти, які є унікальними для якоїсь правової культури, а тому наше знання про відповідні феномени є незначним або й зовсім відсутнє. До них належить, зокрема, поняття експертного стилю опрацювання правової справи (далі: експертний стиль)